

AV: PER ECKERDAL

Artikeln bygger på ett föredrag hållet vid Nordiskt diakoniledarmöte på Vårsta Diakonigård, Härnösand, i august 2000

Denna artikel handlar om diakonins teologi. När jag skriver den är det som teolog jag reflekterar kring frågan om diakoni. Samtidigt är det viktigt att betona att fler röster än teologens behövs. Jag återkommer till det i slutet av artikeln.

Möjligen har någon undrat över rubriken, Gud och diakoni. Det är väl klart att diakoni har med Gud att göra, behöver man över huvud taget säga något särskilt om det? Ja, jag tycker att man behöver det och jag skall utveckla den ståndpunkten lite mer.

Som teolog anser jag att det ofta sker en banalisering av begreppet «diakoni» så att «diakoni» betecknar organisationsformer och arbetsformer framväxta i spåren av 1800-talets protestantiska diakoniväckelse. Det kan t. ex. innebära att diakoni i Tyskland direkt associeras till Diakonisches Werk och i Sverige till en avgränsad sektor av det församlingsarbete som utförs av församlingens anställda.

I samma grad tycker jag också att det har skett en banalisering av diakonins teologi. Inom teologin har under en lång period diakoni varit detsamma som en del av kyrkohistoria eller praktisk teologi, dvs ett historiskt perspektiv på vissa ytringar av kyrkans liv. Inom diakonin å andra sidan har teologin använts som det ideologiska stödet och för att ge kyrklig-ideologisk sanktion till konkreta arbetsformer. Det innebär att vi i olika sammanhang får en uppbygglig förstärkning av något som vi redan av andra skäl

slagit in på. I diakonins sammanhang har diakonins teologi blivit något uppbyggligt och förstärkande men knappast något utforskande och prövande teologiskt resonemang.

Som teolog menar jag alltså att diakoni förtjänar en djupare teologisk reflektion men också att teologin behöver den diakonala dimensionen i det teologiska samtalet. Vi behöver ett teologiskt modellbyggande som både kan bidra till problematisering och till djärvt och kreativt nyskapande. Eller för att uttrycka mig på ett annat sätt: jag tycker det är mycket mer intressant att reflektera kring diakoni som konsekvens av en överflödande Gud än att låta gud motivera redan färdigdefinierat diakonalt arbete. Det förutsätter att man ställer de fundamentala teologiska frågorna om Gud och hans uppenbarelse i relation till diakoni, alltså «Gud och diakoni.»

Om man i den teologiska reflektionen närmar sig «diakoni» som en aspekt av den levande och nyskapande Gud, den Gud som möter oss mitt i det brusande livet, då blir inte «diakoni» något lätt förutsägbart. Istället för ett statiskt och redan definierat sammanhang blir «diakoni» något som sker och en dynamisk storhet. Diakonins yttringar visar sig då gång på gång överraskande annorlunda, samtidigt som det finns något i det annorlunda som gör att vi känner igen diakoni i de olika yttringarna.

I det som närmast följer skall jag först kommentera något temat annorlunda och sedan temat diakonins identitet.

Annorlunda. I «Diakonins teologi» (Brodd, S-E m. fl., Diakonins teologi, Verbum 1997) skriver Sven-Erik Brodd ett kapitel, «Diakonin genom kyrkans historia». Brodds utgångspunkt är att diakoni genom hela den kristna kyrkans historia varit och är kyrkans sociala ansvarstagande. Det ställer kyrkan som handlande subjekt i centrum. Eftersom kyrkan är handlande subjekt blir det av avgörande betydelse hur kyrkan uppfattar sig själv, kyrkans självbild. Brodds utgångspunkt är att den självbild som varierat genom seklerna beroende på i vilket samhälle kyrkan befunnit sig och i vilken utvecklingsfas kyrkan befunnit sig i. När kyrkan uppfattar sig som en varm gemenskap i en fientlig omvärld (- 300-t) blir kyrkans diakoni annorlunda uppfattad och gestaltad än när kyrkan uppfattar sig som en institution jämställd med eller överordnad den kejsrerliga makten (medeltid). Ytterligare en annan bild fick kyrkan av sig själv enligt Brodd i det framflytande industrisamhället. När masshällets förutsättningar skapas blir bil-

den att den starka, levande kyrkan finns i den lilla, varma trosgemenskapen: ecclesiola in ecclesia. Med den självbild, närd av pietismens inspirationsflöden, blir diakonin de brinnande enskilda kristnas karitativa insats för de nödlidande, som också blev så synliga i industrisamhällets massor. Organisationsformen blir de olika sällskap (societas) som bildas.

Brodds modell innebär alltså att kyrkans självbild eller kyrkosyn å ena sidan och den politiska verkligheten å andra sidan ömsesidigt påverkat varandra och i sin tur påverkat synen på kyrkans sociala ansvar och kyrkan som social struktur. Konsekvensen är dels att diakoni funnits genom alla kyrkans sekler (även om man inte alltid använt termen) men också att dess yttringar kraftigt förändrats genom kyrkans historia.

Brodds modell lyfter fram de stora variationer som skett längs historiens tidsaxel. Men det finns också variationer som måste få uppstå vid samma tid men i olika kulturer eller i olika sociokulturella sammanhang. I detta konstaterande finns en naturlig anknytning till inkarnationen. Grundläggande i den kristna kyrkans erfarenhet är hur Gud, den osedde, möter oss i den inkarnerade så att vi kan se hans ansikte när det «lyser över oss», när Jesus Kristus vänder sig till oss: Gud tar sin boning i full mänsklighet. På samma sätt tar Guds fortsatta tilltal sin boning i mänskliga former och symboler liksom vi måste låta våra erfarenheter av den levande Gud uttryckas i former och symboler som är bekanta för oss och därmed säger oss något. Jag vill ta hjälp av en episod i Vikens kapell för att illustrera detta. Vikens kapell är ett litet träkapell byggt i slutet på 1700-talet

längst upp i nordvästra Jämtland nära norska gränsen.

PÅ PREDIKSTOLEN SKYMTAR HUVUDET
AVEN ÄNGEL, TÄLJD I TRÄ,
GJORD AV NÅGON MAN HÄR PÅ
1700-TALET.

HAN SITTER I KÖKET PÅ KVÄLLARNA
OCH TÄLJER DEN.

PREDIKSTOLEN ÄR NÄSTAN FÄRDIG
DET ÄR BARA ÄNGLAHUVUDET SOM
FATTAS.

DET BLIR, UTAN AVSIKT, LIKT HANS
HUSTRU
SOM HON SÅG UT VID 10 ÅRS ÅLDER.

DÅ ÅT KON RÖNNBARK PÅ VINTERN.
DÅ HADE HAN ALDRIG SETT EN
ÄNGEL.

MEN SÅ KOM BUDET OM KYRKO-
BYGGET.

KAPELLET SKULLE FÖRST LIGGA
PÅ EN HÖG BACKE
DÄR DET VAR VIDSYNT OCH BRA.
MEN BONDEN TILLÅT DET ICKE.
HAN VAR RÄDD DE DÖDA
SKULLE KOMMA
OCH STÄLLA TILL OFRID
OM DET BLEV SÅ NÄRA.

SÅ DET BLEV NERE VID SJÖN.
PÅ SÄMSTA MARKEN, DEN VATTEN-
SJUKA.

ENAR PERSSON BYGGDE DET,
UTAN RITNINGAR,
PÅ GEHÖR.

OCH DÅ, NÄR KON ÅT RÖNNBARK
PÅ VINTERN,
TÄLJDE HAN EN ÄNGEL, PÅ KÄNN,
PÅ GEHÖR, SOM BLEV LIK HANS
HUSTRU VID 10 ÅRS ÅLDER.

INGEN ANADE ELLER SÅG LIKHETEN,
ALLA SA DEN VAR BRA.

(Episod i Vikens kapell, dikter av Beppe
Wolgers, 1973)